

แหล่งเรียนรู้ : ตลาดสด ๓ ข. (ทุกระดับตำบล)

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลแหล่งเรียนรู้

๑.๑ ที่มาและความสำคัญ

แหล่งเรียนรู้ตลาดสด ๓ ข. มีผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒ นำโดย นายวัชระ โนวงค์ เป็นเจ้าภาพหลักในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการทำงาน คือ ประชาชน ๓ หมู่บ้าน คือ บ้านตั้งข้าว หมู่ที่ ๒, บ้านพระเกิด หมู่ที่ ๑๔ และบ้านเวียงจอมจ้อ หมู่ที่ ๒๐

ตลาดสด ๓ ข. เดิมเป็นตลาดที่ก่อตัวขึ้นจากการรวมตัวกันของประชาชน ๓ หมู่บ้าน คือ บ้านตั้งข้าว หมู่ที่ ๒ บ้านพระเกิด หมู่ที่ ๑๔ และบ้านเวียงจอมจ้อ หมู่ที่ ๒๐ มาตั้งแต่อดีตอันยาวนานมากกว่า ๖๐ ปี โดยมีการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันแบบพื้นบ้านดั้งเดิม ตามวิถีชีวิตและอาชีพของคนในชุมชน จนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๗ เทศบาลตำบลเวียงเทิงมีความเจริญมากขึ้น เกิดปัญหาการแข่งกันทางการตลาดที่มีการขยายตัวในเขตเมือง มีทางเลือกของสินค้าที่มากมายทำให้ผู้ซื้อมีทางเลือกในการเลือกซื้อสินค้ามากขึ้น ทำให้ผู้มาใช้บริการในตลาดเดิมลดจำนวนลงตามลำดับ ผู้ขายเกิดภาวะการขาดทุน สินค้าบางประเภทตกค้าง ยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อรายได้และคุณภาพชีวิต เนื่องจากผู้ขายส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านไม่มีกำลังทรัพย์ที่จะไปเช่าพื้นที่ตลาดเอกชนลงทุนได้ ทางผู้นำหมู่บ้านทั้ง ๓ หมู่บ้าน ชุมชน ผู้ประกอบการ และประชาชน ได้มีแนวคิดร่วมกันในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เนื่องจากเป็นตลาดดั้งเดิม เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและบ่งบอกถึงวิถีชีวิตกลุ่มแม่บ้านอ้อมมายาวนาน เป็นศูนย์รวมของชุมชนและเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตประจำวันไม่ให้สูญสลายไป จึงได้ริเริ่มพัฒนาตลาดเดิมให้เป็นตลาดสด ๓ ข. ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘

๑.๒ เส้นทางการพัฒนา

ตลาดสด ๓ ข. เดิมเป็นตลาดสดชุมชนดั้งเดิมของ ๓ หมู่บ้าน (บ้านตั้งข้าว หมู่ที่ ๒ บ้านพระเกิด หมู่ที่ ๑๔ และบ้านเวียงจอมจ้อ หมู่ที่ ๒๐) มาตั้งแต่อดีตมากกว่า ๖๐ ปี เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ตลาดประสบปัญหาโครงสร้างตลาดชำรุดทรุดโทรมมาก จนกระทั่งมีการก่อสร้างถนนและงานเรียงหินป้องกันตลิ่งพัง (ลึบแลบ) โดยกรมโยธาธิการและผังเมืองในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ทำให้พื้นที่ตลาดไม่สามารถเปิดทำการได้ตามปกติ จึงทำให้ปิดตัวลงในช่วงระยะเวลาที่มีการก่อสร้าง ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตและการดำรงชีวิตของชาวบ้านทั้ง ๓ หมู่บ้าน จนเมื่อการดำเนินงานก่อสร้างแล้วเสร็จจึงชาวบ้านจึงได้รวมตัวกันขอใช้พื้นที่ที่ทางกรมโยธาธิการทำการก่อสร้างทางเดินเท้า เป็นสถานที่จัดทำตลาดสดเดิมโดยระดมทุนทรัพย์จากการจัดทำผ้าป่าสามัคคีจากชาวบ้าน ๓ หมู่บ้าน ร่วมกันจัดสร้างตลาดสดชั่วคราวขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ และเริ่มดำเนินกิจกรรมตามปกติมาจนกระทั่งได้ทำการยุบรวม ๓ หมู่บ้านเข้าเป็นเขตการปกครองของเทศบาลตำบลเวียงเทิงในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ เทศบาลตำบลเวียงเทิงจึงได้ทำการพัฒนาตลาดสดให้สภาพที่ดีขึ้น โดยการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้มีความคงทน ส่วนการบริหารจัดการชาวบ้านยังคงใช้วิธีดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติมา และเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ปัญหาความเจริญและกลไกการแข่งขันทางการตลาดทำให้ชุมชน ประกอบด้วยผู้นำผู้ประกอบการมีแนวคิดที่จะพัฒนาตลาดสดเดิมให้เป็น “ตลาดสด ๓ ข.” ภายใต้ข้อตกลงร่วมกันเรียกว่า “ธรรมนูญแม่คำ” ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ มาจนถึงปัจจุบัน

๑.๓ กระบวนการดำเนินงาน

๑) กิจกรรมต้นทาง

๑) มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินการขับเคลื่อน “ตลาดสด ๓ ข.” ประกอบด้วย เทศบาลตำบลเวียงเทิง สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเวียง โรงพยาบาลเวียง ผู้นำ ๓ หมู่บ้าน คณะกรรมการบริหารตลาดผู้ประกอบการ และประชาชนผู้ให้บริการ

๒) จัดประชุมประชาคมระหว่างคณะกรรมการตลาดสด ๓ ข. เทศบาลตำบลเวียงเทิง ผู้ประกอบการทุกราย และประชาชน เพื่อจัดทำข้อตกลงในการซื้อขาย และข้อบังคับกฎเกณฑ์ ที่นำมาใช้ร่วมกันเรียกว่า “ธรรมนูญแม่คำ”

๓) พัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการให้มีความรู้ด้านสุขาภิบาล สุขอนามัยในกิจกรรมของตลาดสด ๓ ข. มีการจัดอบรมจริยธรรมและจรรยาบรรณให้กับผู้ประกอบการทุกราย

๔) จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาตลาดสด ๓ ข. ได้แก่ รมรงค์ลดปริมาณการใช้ถุงพลาสติกและโฟม กิจกรรมรณรงค์คัดแยกขยะและกิจกรรมจำหน่ายสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

๕) หนุนเสริมการแปรรูปและยกระดับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มต่างๆ ได้แก่ การแปรรูปอาหารจากปลาแม่น้ำอิง

๖) ปรับปรุงโครงสร้างของตลาดให้สะอาดสวยงาม ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย ด้วยการจัดรูปแบบแผงจำหน่ายสวยงามน่าสนใจ ป้ายแนะนำสินค้า จัดระเบียบจราจร เพิ่มความมั่นใจและปลอดภัยโดยการติดตั้งกล้องวงจรปิดในจุดเสี่ยง รวมถึงการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงาม

๗) สร้างอัตลักษณ์โดดเด่นน่าสนใจและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยการกำหนดให้เป็นตลาดปลาแม่น้ำแห่งเดียวในอำเภอเทิง

๒) กิจกรรมกลางทาง

๑) ตรวจเกณฑ์มาตรฐานด้านสวัสดิการสิ่งแวดล้อม

๒) ตรวจเกณฑ์มาตรฐานด้านความปลอดภัยด้านอาหาร แผงจำหน่ายอาหาร ต้องผ่านเกณฑ์การตรวจสอบสารปนเปื้อน

๓) ตรวจเกณฑ์มาตรฐานสุขภาพคุ้มครองผู้บริโภค

๓) กิจกรรมปลายทาง

๑) มีการกำหนดมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การบำบัดน้ำเสีย การระบายอากาศ แสงสว่าง

๒) ยกระดับคุณภาพของสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น กลุ่มอาชีพหาลปลา กลุ่มแปรรูปอาหารจากปลา กลุ่มสตรีและพัฒนาปรับปรุงสินค้าทุกกลุ่ม

๓) เข้าร่วมประเมินตลาดสดสีเขียวในปี พ.ศ. ๒๕๕๘

๔) เกิดความเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้อื่นที่ได้รับประโยชน์ร่วมกัน คือ แหล่งเรียนรู้ครอบครัวต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง, แหล่งเรียนรู้กลุ่มอาชีพเสริมเพิ่มเติมรายได้ และแหล่งเรียนรู้จิตอาสาคุ้มครองผู้บริโภค

๑.๔ ผลที่เกิดขึ้น

๑) ข. เขียวสิ่งแวดล้อม ตลาดมีทัศนียภาพที่สวยงาม บรรยากาศธรรมชาติ แม่น้ำ ต้นไม้ อากาศบริสุทธิ์ และกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาน้ำอิง โดยชาวบ้านใช้จักรยานเป็นพาหนะในการเดินทางเพื่อลดภาวะโลกร้อน ภายในตลาดได้มีการตกลงร่วมกันรณรงค์ลดปริมาณการใช้ถุงพลาสติก ๒,๕๐๐ ถุง และกล่องโฟม ๒๐๐ กล่องต่อเดือน ส่งเสริมให้ประชาชนใช้วัสดุและบรรจุภัณฑ์ธรรมชาติ นอกจากนี้ยังให้มีการคัดแยกขยะภายในตลาดอย่างจริงจัง

๒) ข. แข็งเศรษฐกิจ กระบวนการจัดการเรื่องการขาย จัดลำดับการขาย มีกฎระเบียบข้อตกลงในการขาย กลุ่มผู้จำหน่ายสินค้าในตลาด มีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าโดยเฉลี่ย ดังนี้ ประเภทผักสวนครัวเฉลี่ยวันละ ๒๐๐ บาท ประเภทปลาเฉลี่ยวันละ ๓,๐๐๐ บาท ประเภทผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาเฉลี่ยวันละ ๕๐๐ บาท และผลิตภัณฑ์อื่นๆ เช่น ผลิตภัณฑ์จากผ้าเฉลี่ยวันละ ๑,๐๐๐ บาท กำหนดสินค้าที่โดดเด่น นั่นคือ “การสร้างตลาดธรรมชาติทั่วไปให้เป็นตลาดปลาน้ำอิง” ทำให้ตลาดมีคุณลักษณะที่แตกต่างจากตลาดทั่วไป มีประชาชนมาใช้บริการมากขึ้น ตามลำดับ ส่งผลต่อรายได้ที่มากขึ้นของชาวบ้าน เป็นผลรวมทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ในภาพรวมของหมู่บ้าน ชุมชน และเทศบาล

๓) ข. เข้มสุขภาพ ประชาชนในพื้นที่อำเภอเทิงจำนวน ๓๐๐ ครอบครัวในวัน ได้บริโภคอาหารที่ปลอดภัย เป็นตลาดที่เป็นมิตรต่อสุขภาพ เป็นทางเลือกให้กับผู้ใช้บริการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารปลอดภัย การผลิตสินค้าเพื่อสุขภาพ โดยมีโครงการ ๑ ครอบครัว ๑ แปลงผัก ๑ ถังหมักปลอดสารพิษ ดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน

๑๒๐ ครัวเรือน ผลิตผักปลอดสารพิษจำหน่ายทุกวัน โดยแต่ละครัวเรือนแยกชนิด ประเภทของผัก กิจกรรมเสริมทักษะองค์ความรู้การพัฒนามาตรฐานการผลิตโดยเทศบาล และ กศน. เข้าร่วมบูรณาการ ทุกๆ เดือนจะมีการตรวจสอบปนเปื้อนในอาหารโดย จิตอาสาฯ สสอ.เทิง รพ.เทิง และเทศบาล เป็นการควบคุมมาตรฐานอาหารปลอดภัย และแจ้งผลการตรวจประกาศให้ประชาชนทราบอย่างเปิดเผยภายในตลาด

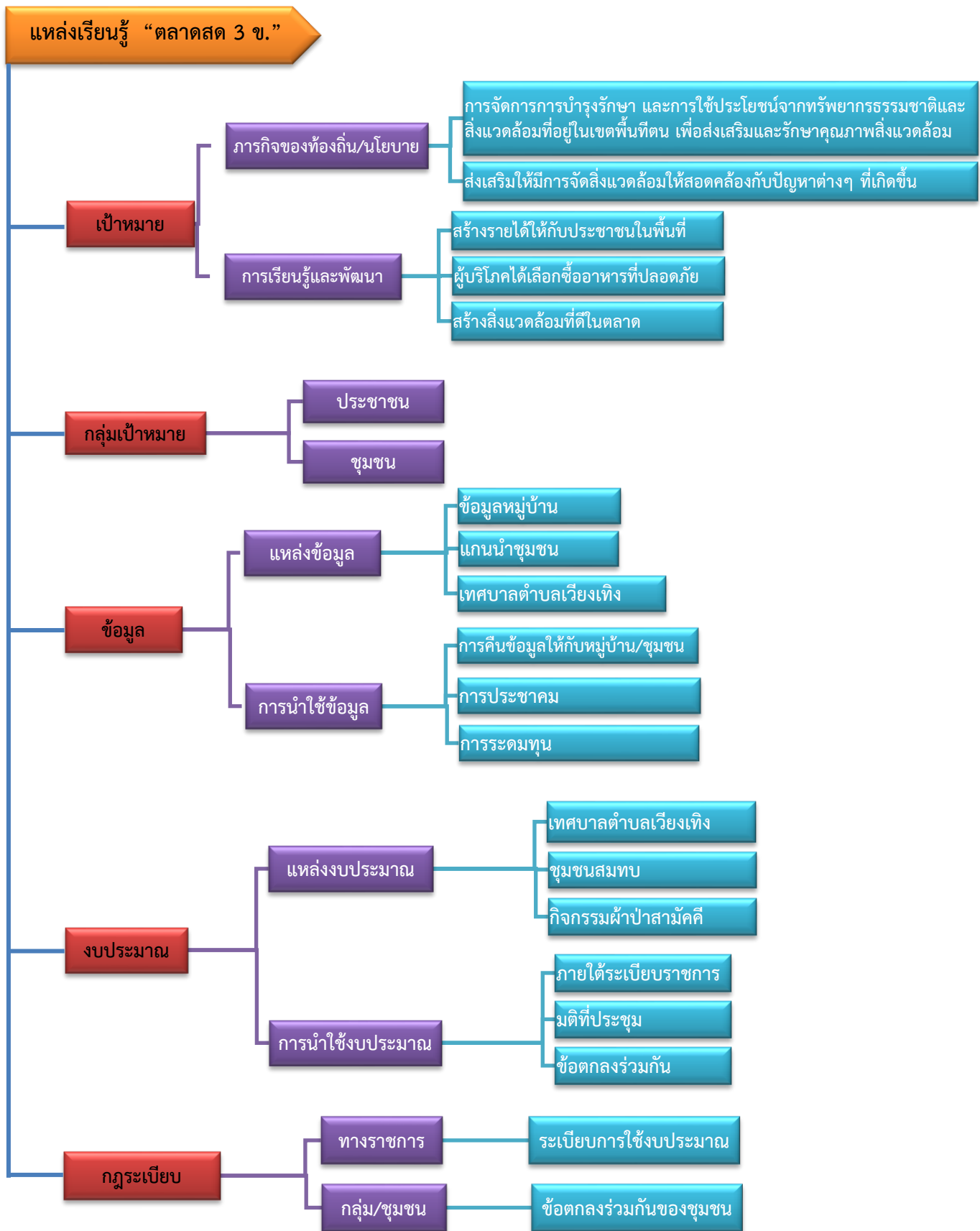
๔) ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและหวงแหนในตลาดสด ๓ ข. เกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

๑.๕ การขยายผลการดำเนินงาน

๑) เป็นแหล่งเรียนรู้ในการถ่ายทอดบทเรียนให้กับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เยาวชน ประชาชนทั่วไป ได้นำไปเป็นแบบอย่างในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

๒) พัฒนาต่อยอดกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและมีศักยภาพวางแผนให้มีการขยายพื้นที่ให้เป็นวงจรกิจของการจำหน่ายสินค้าเชิงวัฒนธรรม และอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมลุ่มแม่น้ำอิง ส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

๑.๖ Typology

ส่วนที่ ๒ กระบวนการเรียนรู้
๒.๑ ชื่อวิทยากรแหล่งเรียนรู้

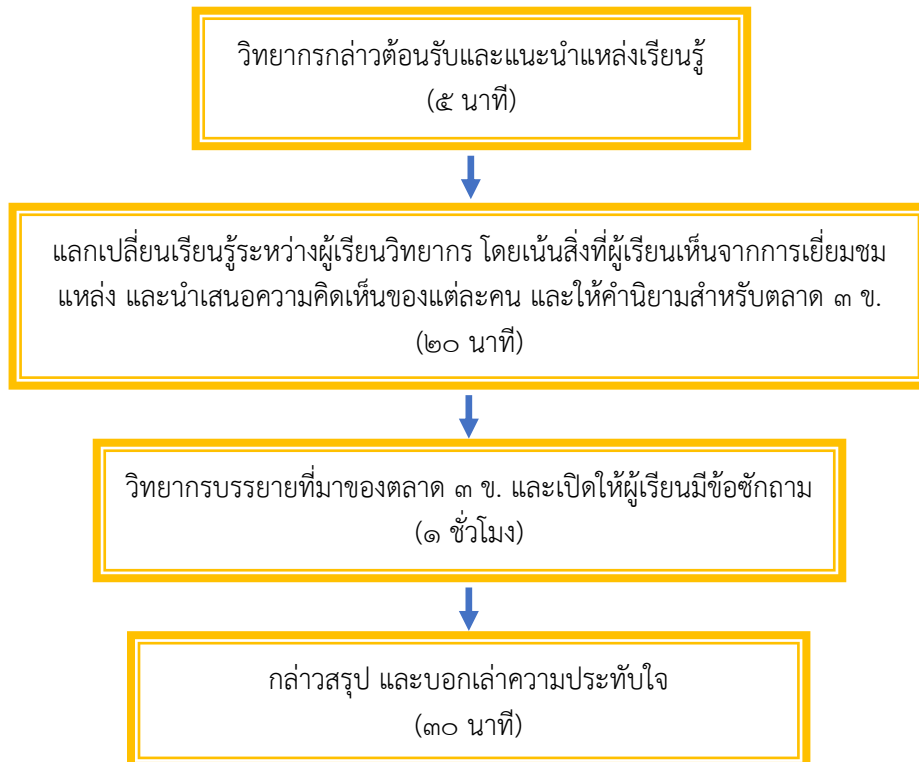
ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	เบอร์โทรศัพท์
๑. นายวัชร โนวงศ์	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒	๐๘๗-๑๗๔๔๑๑๔
๒. นางอารีรัตน์ ชื้อสตัย	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒	-
๓. นายไพรัช มหาวงศนันท์	ผอ.กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม	๐๘๑-๑๖๘๕๒๖๗
๔. นายถวิล สุจริต	คณะกรรมการตลาด	-
๕. นายไสว ถินทิพย์	คณะกรรมการตลาด	๐๘๑-๐๓๑๑๘๒๖
๖. นางสาวศุภกาญจน์ สีมอญ	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ธุรการ	๐๘๗-๕๔๔๗๓๕๓
๗. นางสาวกัญญ์วราลักษณ์ สุขสำราญ	นวก.ประจำแหล่ง	๐๘-๕๖๕๓๓๓๗๑

๒.๒ วัตถุประสงค์การเรียนรู้

- ๑) ผู้มาเรียนรู้สามารถนำรูปแบบการสร้างตลาดชุมชนแบบมีส่วนร่วม ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ได้
- ๒) ผู้เรียนรู้สามารถนำวิธีการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ได้
- ๓) ผู้มาเรียนรู้เรียนรู้วิธีการบริหารจัดการ “ตลาดสด ๓ ข.” ผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นรวมทั้งผลกระทบต่อสุขภาพของชุมชน
- ๔) ผู้มาเรียนรู้ได้แนวทางการดำเนินงาน เพื่อนำไปพัฒนาขยายผล แหล่งเรียนรู้ “ตลาดสด ๓ ข.” ในพื้นที่ของตนเองของผู้เรียน

๒.๓ กิจกรรมการเรียนรู้ (เวลาที่ใช้ ๖๐ นาที)

การเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ตลาดสด ๓ ข. ดังนี้

๒.๔ สื่อ/อุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้/ เครื่องมือ

- ๑) แผ่นพับแนะนำแหล่งเรียนรู้
- ๒) พื้นที่การดำเนินงานของแหล่ง
- ๓) ไมโครโฟน/เครื่องขยายเสียง

๒.๕ กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการสร้างการเรียนรู้ (ผู้เรียนรู้จำนวน ๒๐ คน)

- ๑) ผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน/แกนนำชุมชน/หน่วยงานภาครัฐ/สมาชิก อปท.
- ๒) ประชาชนในและนอกพื้นที่ตำบลเวียง
- ๓) ผู้สนใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- ๔) เครือข่ายเทศบาลตำบลเวียงเทิง